

تۆرك يوردى

ناشرى : تۆرك يوردى

مدىرى : آقچوره اوغلى يوسف

يىل ۳

صاى ۹

۹ كاتورمانى ۱۳۲۹

سایمت

ازمیر مکتوبلری

— ۴ —

تام برسنه اول، رسمی بروظيفه ایله استانبولدن ازمیره کلیرکن «مفتیسانک اوگندن کچمش، اوزاقدن شهری ایجه سزومهش ایدم، یالکیز شہانده همان اوجی بوجی گورونمەین اووانک یشیل باغلرله مزین اولدیغی کورەدک بو گوزل مملکته حیران اولمش ایدم، شیعمدی بر ایکی کون بوراده قالمق ایسته دیکم کبی هر طرفی کزە مزەم بیله بو تاریخی بلدهنک محترم تورکلریله یقیندن تماس ایتمک پک ذوقه کلدی.

مفتیسانک اوتەدن بری نیجه تاریخی بر قیمتی، بر اهمیتی واردی ایرکرم بوراسی سلجوق حکومتک انقراضنده «ساروخان» بگلرینک مقری اولمشدی. اوندن سوکراده قدرت وشوکت دورلریمزده شہزادەلریمیزک «حکمدارلغه ملازمت» بری اتخاذايدلمشدی. او بیوک سلطان اوغللرینک، آتالرینک یاپدیرمش اولدقلری جامعلر، تورک صنعتک بو نولمز آبدەلری ایجه، طریف منارەلریله بلدهنی بریر تزیین ایدیوردی.

وقتیله شہزادەلریمیزک بویله پاتختندن اولدجقه اوزاق برلردە والیك ایتملری، عادتا مستقل برر دولت شکلندە حکم سورمەلری نه قدر ایی ایدی. او وقت اولر ایلریده خاقانلری اولاجقلری خلق ایله دوغرودن دوغرویە تماس ایدرە دولتک هر درلو اداره سنە آیشیردی.

بوگوزل عادتک سوکرادن ترکنی موجب اولان سییلر نەدر؟ شہزادەلردن بعضلرینک فنا ناصحلر تشویقیله پادشاهه قارشى عصیان ایتملری، دولتی بر طاقم داخلی خائلرله اوغراشدیرملری باشلیجه سیلردن اولسه کرکدر. بو خائلرک تکرر ایتمەسنى، باشقه بر صورتله تأمین ایتمک البتە داها ایی اولوردی. نه اولورسه اولسون، ایلك خاقانلریمیزک تصویب و تطبیق ایستکلری بوگوزل

ادارى تدبيرك ترك اولونماسى بو مملكتك مقدراتى اوزرينه فنا بر تاتير اجرا ايتمىدر . شيمدى آرتيق شهزاده لريمىزى دولتك مختلف ايشلرندە قوللانەرق اولردن مملكتە نافع خدمتار بلكە مك زمانى ككەشدر ظن ايدرم .

مغيسايە واردىغىك ايرنەسى كوفى ايلك ايشم جبـ خانەبى زيارت ايتك اولدى . بو زيارتدن مقصدم جبـ خانە بنـنك « حفظ الصحه » يە موافق اولوب اولمادىغى ، محبوسـلرە آنى باقىلوب باقلمادىغى آكلامق دگىلدى . بن بو ايشلردن پك اوقادار آكلامام ؛ بونكە برابر اطرافى ديوارلى بر عرسەنك اورتە يرينە بر قاتلى اولارق قوتديرلمش اولان جبـ خانە بناسنى پك فنا بولدم . ديش قاينىك اوزرنده ، جبـ خانەنك اولوسنە باقان بر اوداجق واركة بوراسى مديرە مخصوصدر . ين اورياه جيقدم ؛ و محبوسلر ايچندە عشيرتلى وارسە ، سوزى سازى يرندە اوج درت كشينك اودايە چاغيريلماسنى مديردن رجا ايتدم .

چينيلردن ، قيزيل كچيليلردن . قاي خانليلردن بش آلتى كشى گىلدى ؛ بونلرلە بر ساعتدن زياده قونوشدم . چينيلر « خراسان » جهتلردن كلكلكرينى سويامورلر . كنديلرينە بكتاشى سوسى ويرييورلرسەدە ايران شاهلغنه اوطوران صفوى اسماعيلك زمانندە شيعيلهشن توركلردن اولمالرى پك محتملدر . مغيسا ، برغمە ، چناق قلعه ، باليكسر جوارلريلە قونيه ، آدانه و حلب چينى عشيرتلى واردر ؛ بو عشيرتلىر « قارالر » ، « آگنە قوجالى » ، « آسنىف » ، « زينللى » ، « نصرتلى » ، « بابراملى » ، « يالناياق » كى يدى اويماغه آريليورلرلمش .

چينيلر اسكى تورك اعتيادلرندن ، خويلرندن بر چوقلرينى هنوز محافظه ايديورلر . بونلرجه عفتك ، ناموسك قيمتى پك بويوكدر ؛ آرالرنده امنيت واعتماد جاريدر . قتل ايله محكوم اولمش چينى يوق . آك بويوك جنايتلىرى حيوان خيرسزلىنى در . بو چاليشقان و اوصلو آدامار ، يالگىز بو حيوان خيرسزلىغنه قارشى ضعيف قىلبيدرلر . بو قصور نرەدن ككەمش ؟ بلكەدە كنديلرنجه مقدس بر ايش تاقى ايديلور .

بونلرده بر وقت كوچر قونار عشيرتلردن ايمشلىر ؛ « تنظيمات خيريه » دن

سوگرا اسکان ایدلشله ؛ بونگله برابر کوجبهک حیاتى حالا سوریورلر .
چینیلده ارکک اولنه جکی وقت باهاسنک ویا بر آق صاقلاک انتخاب
ایده جکی قیزی آلمغه مجبوردر . سومک ، قیز قاجیرمق بک عیب اولقله برابر
شیمیدیلده اولنلرده تک توك ظهور ایدیور . طلاق یاساقدن . بر ارکک
آنحق ایکی به قادار قادین آلابیلر .
فائض قطعاً حرامدر .

میراث آنک کوچوک جوجوغه قالیر . بابا صاغلغنده بویوکلره نه ویریرسه
ویریر ؛ قیزه میراث دوشمز . بابا جوجوقلرینه میراثی تقسیم ائتمه دن تولورسه ،
آق صاقللر طویلانیلر ، میراثی جوجوقلر آراسنده تقسیم ایدرلر ؛ آنحق آنک
جوغنی ینه کوچوکه ویریرلر .

چینیلر جمعه کونی هیچ برایش طوتمازلر ؛ همان بوتون عشرتلرده اولدینی
کبی کون باتدقن سوگرا طوز ، صوغان کبی آجی شیلری اودن جیقارمازلر ؛
دیشاریدن ایسته ینلره ویرمزلر . یالکیز بر اوجاقدن آیریلش اولانلره بو
شیلری ویرمکده بر بئس یوقدر . چینیلر ، درویش قوشمه لری ، الیلر
اوقوبورلر ؛ مضبوط اولمادینی ایچون ، آغیزدن آغیزه کچرکن بر جوق
تحریرلره ، یاکاشلقلره اوغرامش ؛ آکلایه ییلدکلریمدن بر قاج قطع شورایه
یازیورم :

آشاغیده کی الھی چینیلرک « بر سلطان » دیدکاری ذاتک اثری ایش :

آلتین کم اوروب اُسنه دمدم
قویو گولکلده بسله دمدم
بینوب اوسقنه اوچ گوزله گوستره دمدم
اول آتی سورم سوگرا کوزلی .

اوچ گوزله دو قوده بچولنی
صبرما کوموشندن چاندیرایم نالنی
کلیبولیه اوغرا ده بچولنی
اول آتی سورم ، سوگرا کوزلی

بیر سلطانم ، آبدالم ، خستهیم خسته
 آلا گوزلی گورونجه اولورم اوسته
 عهدهدن بر آت ایله بر مراد ایسته
 اول آتی سورم سوکرا گوزلی
 یوللره چیقنجه توز دومان قوپاریر
 واردینی بردن یعنی آباریر
 قوچ بکیتلری قانندن ، کندن قورتاریر
 اول آتی سورم سوکرا گوزلی ،

بر باشقه سی :

آلتیزده یاریم حاصیر
 ایچیزده یوقدر قصور
 اوچ کیسه ایدک اولدق اسیر
 قالدق اکر یوزک قلعه سنده ، زندانده ،
 اوکزه ویردیلر آزیحق کومور
 اوستیزده واردی سوکجه دمیر
 اوچ کشیدن اوچیزده اسیر
 قالدق اکر یوزک قلعه سنده ، زندانده .
 آلتیزده یارم حالی
 اوستیزده خرما دالی
 امداده یتیش یا آرسلان علی
 قالدق اکر یوزک قلعه سنده ، زندانده

آشه و آلاشهر قضالری آراسنده یراشمش اولان «قایو خان» عشیرتندن ،
 بر قضا نتیجه سی اولارق قاتل صفیه حیس ایدیلن علی بك نامنده گنج بر
 ذاتلده گوروشدم . «قایو» تعبیری «قای» و یا «قایا» تعبیرلرندن باشقه بر شی
 اولماق گر کدر . علی بگدن اوکرندیگمه گوره «قایو خان» عشیرتی حریتک
 اعلانسه قادار گوجه بر حالده بولنیور ، یازی یابلاقلرده ، قیشی قیشلاقلرده
 کچیریورمش ؛ حریتک اعلانندن سوکرا اسکان ایدلمشله . «قایو خان» لیلر
 بر چوق اویماقلره آریلیورلرکه بعضیلرینک اسمارینی اوکرنه بیلدم : «صاری
 تنکلی ، قارا تنکلی ، قیزیل کچیلی ، ماناولی ، خردال ، چاپارلی (جعبرلی) ،

ياغجى بدرلى ، قارا ياغجى ، موسولارلى (موسى لىلى) ، اينته جى فارساق ، غاجار
(قاجار) ، خورزوم (خوارزم) ، يورخان ، زعامت ، جريد ، جيان ، آلاماسلى ،
آليجى ، قارا صير آليجيسى ، صاجلى ، قارا باغ ، آرايلى (عربىلى) ، قيزىل
ايشيقلى . بو اسملر كنه درجه يه قادار دوغرو اولديغى وعينى عشيرتك دها
باشقه اويماقلىرى اولوب اولمايدىغى تحقيق ايتك . بىم ايچون ممكّن اولمادى . وقم
وايشم مساعد اولسه ايدى ، بو اويماقلر ك بولونديغى يرله قادار كيتمك ، اونلر ك
هر حالى كوروب آكلامق ايستردم . بو اويماقلر ك چوغى بوگون ييله اسكان
ايدمه مشلر ، حالا كوجيه اوله رق ياشامقده بولونمشلردر . قايو خان عشيرتى
آطنه ، خداوندكار ، آيدىن ، حلب و قونيه ولايتلىرى داخلىسىده بولونيور .
بونلر ك سليمان شاهك وقاى اوزرينه ارطغرل و دوندار بكارله دجىبر قلمسى ندىن
آريلان طاقدن اولمارى ممكّندر . بغداد ، موصل ، ديار بكر ولايتلرنده بولونان اق
قويونليكلرله قارا قويونليكلر ك و بلكه دها باشقه لر ينك ارطغرل طاقندن آريلانلردن
اولماسى محتملدر . تاريخلر بمزده بو ايكنجى طاقم حقنىده هان هيچ بر خبر
يوقدر . نه يازيقىدر كه عثمان غازيدن اولسكى تورك تاريخى ندىن بو قادار غافل
و جاهل قالالم .

حبس خانه ده قارا كچىلى اويماغى ندىن كوك خليل اوغلى احمد على نامى نده بر
محبوسله ده طانيشدم . اوزون بويلى ، آرسلان يايلى ، قارا صاقللى ، اوتوز بش
قرق ياشلرنده بولونان بو آدم بكا نه قادار سويلى كلىدى . بكا ، او يايىق سىيله
بر قاج قوشمه اوقودى ، محبوسلردن برى ده كندى سىنه باغلاماسىيله اشتراك
ايدىيوردى . قايو خان عشيرتنك بكار بگيلر ندىن جورا اوغلى نك بيلم هانكى
موسقوف محارب سىنه كوكللى قوماندان اولارق كيدر كن سويلى بگى توركيكلر ،
بوتميز روحلى كوجيه توركلر آراسى نده نه قادار آتشلى اوقونيور . بوتوركيكلردن
بر قاج قطعه يى شورايه يازىيورم :

اصلى مورار سه كن يوردك آزغىنى
اولور كيدر مده كيمسه يه ويرم بوزغونى
اوغلان روسيه لى دوندير برم لشكه قارا قوزغونى

هانی بنده آمه اکرگهی بیهنر
 ایچوبده قهوه می دم سورهنر
 گچوبده قارشیمه کندینی اوگنر
 اونلر هپ ابلک اقسامدن قاجدی
 قیزیل آلامدن اوتنه دیر جورا اوغلی
 طارلاده باغلیدر قوچ یگیتک آتی
 تا اولدن سوبله نیر بکمرک مدسی
 بیلیمه مشم آنا بابا قیمی
 آکسه یانمده بر قارلی داغ ایمش .
 نوله می اللهم نوله
 آجیلان گوللریمز صاراروب صوله
 مگر حقندن بر امداد اوله
 آیاتلار غیری دوشن یگیت .

وزنلری بر برینه پک اویمایان ، قافیه لری بوزوق گیدن بوکوزل تورکیلری
 یزم استانبولک هی هیللی غزللرینه ، دوم تنکلی شرفیلرینه ترجیح ایتدیگمی
 سوبلرسم بنی ذوقمزلکله ، قافالقه اتهام ابدنلر بولونابیلیر ، فقط برده
 بونلری اوعلمده ، چادر آلتنده ویا برکوی اوندی یانیق یانیق ایرلایان دلیقاندیلردن
 دیکله ملی : بزه تورک روحنی ترنم ایدن بواستدانی آهنگلردن درین درین
 فتحس اولماق قابل اولیور .

بن ، بوقیسه و سطحی سیاحتمدن بر حقیقت آکلادم که اوده آناطولیمنزک
 هنوز هیچ کوروب کزیمه مش اولماسی ، بوکوزل قطعه ده ناصل یاشادقلر بنی
 بیلیمه دیگمز صاف و تمیز تورکلرک بزجه بوتون بوتون مجهول قالماسیدر . آیدین
 ولایتی سنه لرجه قاصوب قاووران مشهور چاقیرجه لی محمدک منسوب اولدیغی
 غاجار « قاجار » عشیرتنک ، حالا ایرانده حکم سوردهن سلطنتک مؤسسینی
 یتشدیرمش اولدیغی هیچ بروقت عقملمزه بیله کتیرمه مشنردر . « غاجار » عشیرتی ،
 بویوک قهرمانلری و گوزل قیزلریله آناطولیده پک مشهوردر . باشقه اویماقلر
 « غاجار » اویماقلر قیز آلینی بویوک بر موقت و شرف بیلیرلر .

عظیم نامی